

VĮ VILNIAUS MIŠKŲ URĖDIJOS VIDINĖS MIŠKOTVARKOS PROJEKTO S A N T R A U K A

Vidinės miškotvarkos projektas – tai miškų ūkio veiklos planas, kuris rengiamas visoms valstybinių miškų valdytojų bei privačioms miškų valdoms ar jų grupėms ir skiriamas konkrečių tvarkymo priemonių sistemai jose nustatyti.

Vidinės miškotvarkos projektas parengtas VĮ Vilniaus miškų urėdijos patikėjimo teise valdomiems valstybinės reikšmės miškams, naudojant 2011 metų valstybinės sklypinės miškų inventorizacijos duomenis. Pagal jį bus tvarkomi, naudojami ir atkuriami miškai 2012 – 2021 metais.

Miškų inventorizacija atlikta sklypiniu metodu valstybės lėšomis, vadovaujantis Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcija ir naudojant 2009 m. aerofotografavimo medžiagą. Inventorizacijos metu nustatytos sklypų ribos, aprašyti visi taksaciniai sklypai pagal augavietes, funkcinę paskirtį, medynų rodiklius.

Atliktas vykdytos miško ūkinės veiklos įvertinimas (pagrindinių neplynų kirtimų, ugdymo kirtimų, miško želdinių) ir suprojektuotos ūkinės priemonės sekančiam vykmečiui (2012-2021 m.). Taip pat patikslintos saugotinių augalų ir gyvūnų radvietės, gamtos ir kultūros vertybių vietos, aprašyti rekreaciniai įrenginiai.

Svarbiausi miškų urėdijos ūkio tikslai yra: miško išteklių išsaugojimas ir gausinimas vadovaujantis visuotinai pripažintais tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principais; visuomenės informavimas apie urėdijos miškus, jų būklę ir tvarkymą; racionalus, tolygus ir nepertraukiamas miško išteklių naudojimas bei miškų produktyvumo didinimas, auginamos medienos kokybės gerinimas; miškų ūkio ekonominio efektyvumo didinimas, miškų ekosistemų tvarumo užtikrinimas, miškų biologinės įvairovės išsaugojimas ir gausinimas bei miškų sanitarinės ir priešgaisrinės apsaugos gerinimas; miškų naudojimo rekreacinėms reikmėms intensyvinimas, visuomenės bendrųjų su miškais susijusių reikmių tenkinimas.

VĮ Vilniaus miškų urėdijos valstybinės reikšmės miškams parengto vidinės miškotvarkos projekto turinį sudaro: aiškinamasis raštas, taksoraštis (visų inventorizuotų miško sklypų aprašymai), suvestiniai miškų inventorizacijos duomenys, miško ūkinių priemonių žiniaraščiai ir kartografinė medžiaga – miškų žemėlapiai (M 1:10 000), medynų planai (M 1:20 000), apžvalginiai žemėlapiai (M 1:50 000). Parengtoje kartografinėje medžiagoje yra visų nuosavybių formų miškai. Kitų nuosavybės formų miškams pateikti suvestiniai duomenys.

VĮ Vilniaus miškų urėdijos veiklos teritorijoje (152,3 tūkst. ha) inventorizuotas 60,4 tūkst. ha miško plotas (teritorijos miškingumas 39,3 %). Urėdijos valdomi valstybinės reikšmės miškai užima 30,4 tūkst. ha (50 %), kiti urėdijos žemės plotai – 87 ha, privatūs ir skirti nuosavybės teisių atkūrimui miškai – 29,4 tūkst. ha (49 %) ir kitų valdytojų ir naudotojų miškai (savivaldybių ir kt.) – 0,6 tūkst. ha (1 %).

Urėdijos veiklos teritorijoje yra Neries ir Verkių regioniniai parkai, penkiolika valstybinių draustinių, du Vilniaus miesto savivaldybės draustiniai bei biologinę įvairovę saugančios Natura 2000 teritorijos – aštuoniolika vietovių atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus ir viena paukščių apsaugai svarbi teritorija. Valstybės saugomose teritorijose miškai užima 13 tūkst. ha (22% viso miškų ploto), iš jų VĮ Vilniaus miškų urėdijos valdomuose miškuose yra 7,8 tūkst. ha (25,7% nuo urėdijos miškų ploto). Į Natura 2000 teritorijas patenka 2,9 tūkst. ha miškų, iš jų valstybinės reikšmės – 1,6 tūkst. ha.

Valstybinės reikšmės miškų rodikliai

Visas miškų urėdijos valdomų miškų plotas paskirstytas dvylikai girininkijų: Dūkštu, Paežerio, Verkių, Sudervės, Mickūnų, Taurų, Lavoriškių, Panerių, Juodšilių, Kalvelių, Parudaminos ir Migūnų. Vidutinis girininkijos plotas yra 3,9 tūkst. ha. Miškai suskirstyti į 1093 kvartalus, o juose – į 16,8 tūkst. miško sklypus. Vidutinis kvartalo plotas – 28 ha, miško sklypo – 1,8 ha.

Miškai pagal ūkininkavimo tikslus ir pagrindinę funkcinę paskirtį priskirti miškų grupėms: I grupės (rezervatinių) miškų yra 0,2 % (72 ha), II grupės (ekosistemų apsaugos ir rekreacinių miškų)

– 34,1 % (10364 ha), III grupės (apsauginių miškų) – 11,8 % (3600 ha) ir IV grupės (ūkinių miškų) – 53,9 % (16370 ha). Kiekvienoje miškų grupėje yra nustatytas ūkininkavimo tikslas ir ūkinis režimas, o pagal miško funkcinę paskirtį miškai priskirti atitinkamiems pogrupiams.

Mišku apaugusi žemė (medynai) užima 28694 ha. Kultūrinės kilmės medynų (įveistų sodinant) yra 29 %. Neapaugusių miškų plotų yra 501 ha (3,3 % miško žemės ploto), iš jų 280 ha kirtavietės. Ne miško žemės yra 267 ha (1 % bendro ploto), iš jų pelkių 156 ha, sausinimo griovių 97 ha.

Vyrauja spygliuočių medynai, kurie užima 80 % viso medynų ploto (pušynai – 54 %, eglynai – 26 %). Tarp minkštųjų lapuočių vyrauja beržynai 12 %, kiti minkštieji lapuočiai tesudaro 5 %. Kietieji lapuočiai (vyrauja ąžuolai) auga 950 ha plote (3,3 %).

Bendras medynų tūris yra 8 mln. m³. Vidutinis visų medynų tūris hektare – 279 m³, brandžių medynų – 320 m³, tūrio prieaugis – 7,4 m³. Vidutinis medynų skalsumas – 0,74, amžius – 65 metai.

III ir IV miškų grupių medynai pagal plotą brandumo grupėmis pasiskirsto taip: jaunuolynai – 25 %, pusamžiai – 42 %, pribreštantys – 15 % ir brandūs – 18 % ploto.

Vyrauja normalaus drėgnumo (74 %), derlingos augavietės. Užmirkusios ir pelkinės augavietės užima 12 % viso ploto, iš jų nusausintos 5 %.

Miško auginimo ir naudojimo veiksmingumo priemonių analizė

Miškotvarkos projekte pateikta 2000 m. miškotvarkos suprojektuotos ūkinės priemonės 2001 – 2010 metams, jų įvykdymo analizė ir įvertinimas. Taip pat analizei naudoti 1976, 1986 m. miškotvarkų duomenys, urėdijos ūkinės veiklos ataskaitos. Išvados suformuluotos pagal valstybinės reikšmės miškų rodiklių analizę, o atskirais atvejais apimant ir visus miškus (miško apsauga, medžioklės ūkis).

Įgyvendindama svarbiausius savo tikslus – didinti valstybinės reikšmės miškų aplinkosaugines, ekonomines rekreacines ir kitas visuomenei aktualias veikas, tvarkant juos darnaus miškų ūkio principais, racionaliai naudojant miško išteklius, juos atkuriant ir gausinant, miškų urėdija per praėjusį vykmėtį pasiekė gerų darbo rezultatų visose veiklos srityse: atkuriant kirtavietes, ugdymu formuojant našius, tikslinius medynus, užtikrinant miškų priešgaisrinę ir sanitarinę apsaugą, plėtojant miško genetinių išteklių ir sėklininkystės bazę, stiprinant socialinę miško funkciją ir kt.

Urėdijos valdomų miškų plotas beveik nepasikeitė, tačiau pastebimai padidėjo miško žemės plotas (990 ha) arba 3,3 %, atitinkamai sumažėjo ne miško žemės plotas. Tai bendros miškų ūkio politikos rezultatas – želdintos ar apaugo nenaudojamos žemės ūkio naudmenos (400 ha), apaugo mišku pelkės (196 ha), kita žemė. Be to, į miško žemę įskaityti miško keliai, kitos technologinės linijos.

Medynų plotas padidėjo 480 ha, iš jų spygliuočių 250 ha, iš lapuočių padaugėjo juodalksnynų, sumažėjo baltalksnynų. Medžių rūšių pokyčiai teigiami.

Didėja medynų našumas. Dėl tūrio prieaugio kaupimo, racionalių kirtimų, vidutinis medynų tūris hektare padidėjo 28 m³, o brandžių medynų tūris padidėjo 43 m³ ir sudaro 320 m³ hektare.

Eksploatacinio fondo brandžių medynų plotas sumažėjo 282 ha, tačiau padidėjo pribreštančių medynų plotas. Perbrendusių medynų susikaupė 205 ha, dauguma jų pateks į projektuojamas biržes. Ateityje gali kauptis perbrendę beržynai.

Kertant žymiai mažiau prieaugio (sunaudota tik 55 % tūrio prieaugio), vyksta medienos tūrio kaupimas. Neintensyvus miško naudojimas yra dėl didelio ploto ekosistemų apsaugos ir rekreacinių miškų (34 % viso miškų ploto). Per vykmėtį valstybinės reikšmės miškuose papildomai sukaupta 0,9 mln. m³ medienos, bendras medienos tūris pasiekė 8 mln. m³. Tai rezervas miško naudojimui intensyvinimui.

Gerai vertintini miškų atkūrimo darbai. Plynos kirtavietės 85 % plote atkurtos želdant. Geros būklės želdinių yra 68 %, patenkinamų – 31 %, blogų 1 % (ankstesniame vykmetyje atitinkamai 42, 53 ir 5 %). Laiku atliekami želdinių priežiūros ir apsaugos darbai. Tarp paliktų želti augaviečių per 80 % pelkinės, vyrauja atžėlimas beržais 44 %, juodalksniais 29 %, kitais lapuočiais 10 %,

spygliuočiais 22 %. Atžėlę jaunuolynai mišrūs. Toliau vykdamt jų priežiūrą ir ugdymą, bus siekiama formuoti tikslius medynus.

Ugdomieji kirtimai atliekami laiku ir kokybiškai, ypač retinimai, nedelsiant ugdytinų beveik nėra. Medynų rūšinėje struktūroje daugėja vertingesnių medžių, išsaugotos želdintos medžių rūšys. Tačiau daugiau dėmesio reikia skirti jaunuolynų ugdymui, kur vyksta intensyvus lapuočių žėlimas, ypač antroje – trečioje amžiaus klasėse.

Urėdijos iniciatyva plečiamas neplyni kertamų medynų plotas, pasiekęs 30 % pagrindinių kirtimų ploto. Neplyni kirtimai vykdyti 462 ha plote, iš jų 168 ha plote po paskutinio atvejo susiformavo naujos kartos medynai – kirtimų tikslas pasiektas.

Funkcionuojanti bendra valstybinė priešgaisrinių priemonių sistema veikė patikimai ir užtikrintai, nors gaisrų kiekis nemažas. Įdiegta modernizuota antžeminė miškų priešgaisrinės apsaugos sistema įgalins operatyviau fiksuoti kilusius miško gaisrus ir turėtų sumažinti vidutinį gaisravietės plotą, kuris praėjusiame vykmyje buvo 0,35 ha.

Miškų sanitarinė būklė patenkinama. Urėdijos miškuose išvengta platesnio niokojančių ligų, kenkėjų, stichinių veiksmių išplitimo. Inventorizuota per 35 tūkst. m³ sausuolių ir virtėlių (0,4 % nuo viso tūrio), dalis jų – svarbūs biologinei įvairovei medžiai. Tradiciškai medynams kenkia miško žvėrys (66 % visų pažeidimų). Pavojų želdiniams kelia gausėjanti briedžių banda. Didėja bebrų daroma žala, dėl patvenkimų yra žuvusių medynų.

Daug dėmesio urėdija skiria vienam iš savo prioritetų – socialinės miško funkcijos stiprinimui. Poilsavimo sąlygų miškuose pagerinimui įrengti 83 rekreacijos objektai, kurie nuolat prižiūrimi ir atnaujinami. Vykdo plačią švietėjišką veiklą, aktyviai globoja 19 jaunųjų miško bičiulių būrelių.

Urėdijos miškai sertifikuoti 2003 m., resertifikuoti 2008 m., tris kartus atliktas auditas. Tai garantas, kad ūkininkaujama pagal tarptautinius reikalavimus – išsaugojant ir gausinant miško išteklius tvaraus (darnaus) miškų ūkio principais, subalansuojant ekonomines, ekologines ir socialines miško funkcijas. Pagal miškų tvarumo rodiklius urėdijos valdomi miškai yra naūs, stabilios būklės, vyrauja mišrūs medynai, gausu biologinės įvairovės elementų.

Miško ūkinių priemonių projektas 2012 – 2021 metams

Miško kirtimai. Pagrindinių miško kirtimų apimtis apskaičiuota pagal Pagrindinių kirtimų normos nustatymo metodiką, o kirtimai išdėstyti teritorijoje pagal Miško kirtimų taisyklių reikalavimus. Šių kirtimų projektas parengtas 2012 – 2017 metams, po to, aktualizavus duomenų bazę, kirtimai bus suprojektuoti sekantiems metams. Ugdomo kirtimų būtinumas nustatytas miško sklypams pagal miškininkystės reikalavimus. Sanitarinių kirtimų apimtis apskaičiuota pagal medynuose natūraliai iškrentančios medyno tūrio dalies procentą ir koreguojant kirtimo normą pagal miškotvarkos metu nustatytą sausuolių ir virtėlių kiekį.

Projektuojamas metinis miško naudojimas 98,7 tūkst. m³ likvidinės medienos. Pagrindiniam naudojimui tenka 69 %, tarpiniam – 31 % nuo bendro naudojimo.

Pagrindiniai kirtimai II miškų grupėje vykdomi nedidelėje apimtyje ir tik neplyni. III ir IV miškų grupėse neplyni kirtimai pagal plotą sudarys 18%. Plynais kirtimais 2013 – 2017 m. bus iškirsta 1212 ha, iš jų 85% ploto – ūkiniuose miškuose, neplyni kirtimai apims 317 ha.

Projektuojama metinė miško kirtimų apimtis

Kirtimų rūšys	Metinė apimtis						
	Plotas, ha	tūris tūkst. m ³		likvidinio tūrio % nuo bendro tūrio	likvidinis tūris tūkst.m ³ pagal miškų grupes		
		bendras	likvidinis		II	III	IV
Pagrindiniai kirtimai	253	80,8	68,3	85	0,9	9,1	58,3
Ugdymo kirtimai	670	23,7	19,4	82	7,2	2,5	9,7
Sanitariniai kirtimai		12,5	10	80	3,4	1,2	5,4
Kiti kirtimai		1,3	1	70	0,7		0,3
Iš viso		118,3	98,7		12,2	12,8	73,7

Iš 1 ha mišku apaugusio ploto kasmet bus iškertama po 4,2 m³ bendro arba 3,4 m³ likvidinio tūrio (iš jo pagrindiniais kirtimais 2,3 m³/ha). Pagal miškų grupes likvidinio tūrio iškertama: II grupėje – 1,2 m³/ha, III grupėje – 3,9 m³/ha ir IV grupėje – 4,8 m³/ha.

Bendras einamasis medynų tūrio prieaugis – 7,4 m³/ha. Per pirmą penkmetį II miškų grupės miškuose projektuojama vidutiniškai iškirsti 19 %, III grupės miškuose – 65 %, IV grupės miškuose – 83 % bendro prieaugio. Medienos naudojimo procentas nuo viso medienos tūrio – 1,5 %. Kasmet miško kirtimais bus apimama 3,2% viso medynų ploto.

Miško atkūrimas. Miško atkūrimo fondą sudaro 501 ha inventorizuotų neapaugusių miškų plotų (kirtavietės, miško aikštės, kitos žemės naudmenos) ir 1411 ha suprojektuotų kirsti plynai biržių 2012-2017 metais – iš viso 1912 ha. Želdinti numatoma apie 67 %, paliekama želti – 33 % ploto. Pagal želdomas medžių rūšis apie 78 % sudarys mišrūs želdiniai. Metinė miško želdinimo apimtis pirmam penkmečiui – 160 ha. Įvertintas miškingumo didinimo programos ir ažuolynų atkūrimo programos vykdymas. Mišrūs želdiniai su ažuolu sudarys 18 % viso želdomo ploto.

Miško selekcija ir sėklininkystė. Medynai įvertinti selekciniu požiūriu, pateikta esamų genetinių draustinių, sėklinių medynų ir sėklinių plantacijų charakteristika (92 ha), jų būklė, ūkinės priemonės, apskaičiuotas sodmenų poreikis metams (apie 800 tūkst. vnt.)

Miško apsauga. Suprojektuota sanitarinių kirtimų apimtis (10 tūkst. m³ likvidinės medienos per metus), rekomenduotos biologinės, fizinės ir kitos sanitarinės miškų apsaugos priemonės pagal Miško sanitarinės apsaugos taisyklių reikalavimus.

Parengtas priešgaisrinio tvarkymo planas visai miškų teritorijai. Miškai suskirstyti degumo klasėmis: aukšto degumo (43 % miškų), vidutinio degumo (36 %) ir žemo degumo (21 %). Numatytas kasmetinis mineralizuotų juostų atnaujinimas (apie 550 km per metus), parengtas miškų priešgaisrinių priemonių žemėlapis.

Medžioklėtvarka. Pateikta medžioklės plotų ir medžiojamosios faunos charakteristika, apskaičiuotas leistinas žvėrių skaičius – 605 sąlyginiai elniai (50 briedžių, 360 elnių ir 700 stirnų). Leistina šernų banda - 600 vnt. Nustatytas minimalus papildomų pašarų kiekis žiemos sąlygomis, išskirta 55 ha pašarinių laukelių. Numatytos biotechninės ir želdinių apsaugos priemonės.

Miškų sausinimas. Miškų sausinimas ateinančiam vykmečiui pagal techninius projektus nenumatytas. Nenusausintos žemės užima apie 1700 ha arba 50% viso hidromelioracinio fondo. Tačiau sausinti tikslinga tik IV miškų grupėje atskirus užmirkusius bei pelkinius sklypus (apie 700 ha) taikant vietinės melioracijos būdus.

Rekreacija ir poilsio organizavimas miškuose. Visoje miškų urėdijos veiklos teritorijoje rekreaciniams miškams priskirta 8120 ha miškų (13,5 % viso miškų ploto), iš jų 6600 ha – valstybinės reikšmės miškuose (22 %). Rekreaciniams miškams priskirti miško parkai, rekreaciniai miško sklypai, valstybinių parkų rekreacinių zonų miškai, Vilniaus miesto miškai. Urėdijos valstybinės reikšmės miškams parengtas specialus rekreacinio sutvarkymo projektas. Įrengti 83 rekreacijos objektai (miško poilsiavietės, atokvėpio vietos, pažintiniai takai ir kt.), kurių dalį

numatyta atnaujinti, rekonstruoti. Rekomenduojami nauji rekreacijos objektai: 4 poilsiavietės, 1 atokvėpio vieta, 2 pažintiniai takai, apie 40 kelių užkardų. Rekreacinei miškų vertei padidinti projektuoti kraštovaizdžio formavimo kirtimai (435 ha).

Gamtosauginių priemonių planas. Jį sudaro aiškinamasis raštas ir žemėlapis M 1:50 000, girininkijoms 1:20 000. Jame aprašytos visos saugomos teritorijos, gamtos ir kultūros paveldo objektai, raudonosios knygos augalų radimvietės, paukščių lizdavietai, kartinės miško buveinės, kitos ekologiškai vertingos teritorijos: pušynai augantys pelkinėse augavietėse, natūralios miško pelkės (neapaugusios medynais), mažos miško aikštelės ir laukymės, miško sklypai su pavieniais sienmedžiais. Pateiktas visas kompleksas gamtosauginių miško ūkinių priemonių biologinės įvairovės išsaugojimui. Gamtosauginis planas bus naudingas sprendžiant miškų sertifikavimo klausimus, informuojant vietinę bendruomenę apie miško vertybes ir ūkinę veiklą.

Ekonominis vertinimas. Pajamos ir išlaidos planuojamos, atsižvelgiant į projektuotų darbų apimtį bei faktinius urėdijos duomenis. Esant dabartiniams pajamų ir išlaidų lygiui bei palankioms medienos kainų tendencijoms, urėdija planuojamu laikotarpiu galėtų dirbti pelningai, bendrasis pelningumas siektų 5,2 %.

VĮ Vilniaus miškų urėdijos valdomų valstybinės reikšmės miškų sertifikavimas atliktas pagal Miškų valdymo tarybos (FSC) vertinimo standartą. Rengiant miškotvarkos projektą atsižvelgta į sertifikavimo sprendinius, suprojektuotas tausojantis, daugiataktis miško naudojimas, derinant gamtosauginius, socialinius ir ekonominius klausimus. Miškotvarkos projekto sprendiniai iš esmės neprieštarauja miškų urėdijos veiklos teritorijos gyventojų socialiniams ir ekonominiams interesams.

Projekto vadovas A.Rutkauskas
2012 03 05